

TELEGRAFULU ROMANU.

Nr. 7. ANULU XVII.

In provinciile din Monarchia pe unu anu
8 fl. era pe o jumtate de anu 4 fl. v. a.
Pentru princ. si tieri straine pe unu 12
pe 1/2 anu 6 fl. v. a.

Inseratele se platecu pentru
intea ora cu 7. cr. sirulu, pentru
a dou'a ora cu 5 1/2 cr. si pentru a
treia repetire cu 3 1/2 cr. v. a.

Sabiuu, in 23 Ianuarie (4 Febr.) 1869.

Foile unguresci despre romani.

Putiene foi unguresci sunt astadi cari sa nu se ocupe de purtarea romanilor fatia cu pregatirile dietali. Lasamu de astadata puntulu de manecare alu romanilor, pnatruca despre acest'a amu vorbitu cu alte ocazioni destul si pote vomu mai vorbi.

Este cunoscutu si unguriloru asia pre cum scimu si noi ca romanii nici odata nu au vrutu a se departa de conlocuitorii lor de ori-ce nationalitate si vsia nici de magiari. Tote nisuintele romanilor a fostu indreptate spre a se bucura si ei de acele-si beneficii, de cari se bucura si compatriotii lor de alta limba. In Ungaria a mersu acesta nisuintia asia de departe, incatu in anulu 1848 si 49 sirurile honvediloru si ale onkentesiloru (gardisti patriotici si voluntari) erau pline de marmatiani, maramuresiani chitorenii, bihorreni s. a. toti romani, cari cu tote ca aveau inca numai promissiu ni si pusera averea si viatia in jocu pentru eluptarea „libertatiei“, si multi din trensii mancara apoi dimpreuna cu magiarii pana ecisululu.

Noi credemu ca mai mari sacrificii nu se potu cere dela o natiune si mai mari probe iera si nu se potu da din partea cui-va.

Aceste sunt lucruri positive, pentru cari nu credemu ca se voru pute face imputari ca suntu iluziuni si fanaticisme.

Sa nu stamu la timpurile acele de trista memoria, ca sa cantamu de pre atunci la rezultatulu acestoru sacrificii. Sa venimu dupa unu dieeniu si ceva mai bine si sa vedemu, ca dupa unu tempu indelungatu, in carele s'au pututu limpezi asia de bine spiritele, au pututu vede erorile cele facute in trecutu, se comite acela-si despectu, aceea-si nepasare catra romani ca si mai nainte.

Ba ce e mai multu, romanii, condusi de simtulu loialu, de a vedea patria liniscita si impacata in interiorulu ei, cerca de nou a tunde mana la comun'a edificare a patriei, — si atunci ce se vedi? cu o nepasare demna de unu cavaleru de credintia ca omenii se incepu numai dela baroni in susu, — ca candu si natiunile se aru incepe numai dela si pana la magiari, fara de nici o consideratiune se trecu interesele cele mai sfinte a le nationalitatiloru cu vederea, iera liberalismulu se plesnesce in fatia prin sustinerea unei legi deosebite electorale in o parte a teritoriulu coronei, numai pnatruca pre alegatorii de nationalitate romana sa-i scurteze in dreptulu de alegere catu se pote. Iera organele publicistice se punu si in tota dia' un'a ca alt'a afla despre romani ca suntu dacu-romanisti si umbra cu idei ilusorie si fanatice si apoi ii insulta de fricosi de stupidi s. a.

Ei, intrebamu, unde mai pote fi aci acum in credere de bine, deca atatea ocazioni, de unii sigilate prin sauge chiaru, de altii mai tardiu prin in credere repetita, se respingu in o forma ca acest'a?

Acum candu organele publicistice unguresci vedu, insa numai efectulu acestoru cause, ceea ce inca e durerosu, se trediescu sa ne spuna in articulu lungi, cum face „Hazánk“, ca noi tota libertatea avemu sa o multiamimu numai magiariloru.

In interesulu bunei intielegeri treboie sa atragemu atentiunea magiariloru, ca prin declarari de aceste nu se liniscescu spiritele, nici se pote asia lesne direge ce s'a stricatu si se strica meru. Noi ii credemu pre magiari mai buni barbati de astatu decatu sa pota presupune, ca declarari de aceste suntu de ajunsu ca sa multiamesca pre romani, precum si pre alte nationalitati. Ei treboie sa scie ca eliberarea a fostu necesitate a spiritulu secululu in care traimu si carea in alte parti se severisice cu multu mai inainte. Libertatea dara

avemu sa o multiamimu nu numai noi romanii, ci si magiarii si sasi jobagi si toti spiritulu secululu, carui deca aru fi vrutu cine-va sa-i mai resiste aru fi patitu celu putienu rusino.

Deci deca voimu sa edificamu in adeveru in modu solidu patria nostra, atunci altele sa fia mijlocele cari sa ne adune laolalta, alte sa fia legaturile infratirei, nu insa descaliturile cari ni le ofere chieru si I r a n y i, ca pretensiunile nostre sa fia numai de cele „indreptate“, pre candu romanii nici odata nu au trecutu preste acelea.

Ne amu abtinentu dela dispute in specialu cu foile unguresci, pentru ca deca vede omulu aberatiunile in cari se afla ele inglodate si perde si sperantia de a le pute capacita. Cerendu insa lips'a nu ne vomu pregeta a privi si in detaiu cele ce se scrie in diuaristic'a magiara despre noi.

Din comitatulu Zarandului.

Dela departarea comitelu supremu Ionescu din postu, Comitatulu acest'a se afla in o agitatie, dara o agitatie nobile. Acest'a crescu candu sosi scirea, ca noulu comite carele are sa ocupe postulu desertatu e incredintiatu unui neromanu. Indignatiunea de acesta pedepsa, de acestu despectu, si un'a si alt'a nemeritate, a adusu pre romanii de aci, putemu dice la o voia unanima, de a-si manifesta toti simtiemintele lor de despectu si indignatiune pre fatia, fara inse de a vatemu catu de putienu persona dlui comite nou venindu.

Ilustratiunea Sea dlui comite, contele Alexandru Haller, ca acel'a, care avea sa urmede pre scannulu comitale in comitatulu acest'a avea sa soscesca in 16 Ianuarie in Bai'a de Crisiu. De mai inainte inca diceau unii ca sa i se faca vre-o ovatiune, pre candu va sosi. Insa precum s'a pututu intielege din cele atinse la inceputulu acestoru siruri, romanii nu erau disposti de locu de a face vre-o ovatiune. Din contra, dupa cum s'a si intemplatu cu cea mai respectosa si mai mare recela. Comitele Haller fu asia de impresionatu de purtarea romanilor la sosirea lui si la instalarea lui incatu singuru se dice ca a promis, ca va face cunoscutu inaltelu locuri, ca ce erore s'a facutu ca s'a vatematu intr'atata simtulu celu bunu alu comitatulu.

In dia' instalarei dupa servitiulu ddiescu in tote bisericile din locu se adunara membri comitetulu in sala comitatulu. Dupa obiceiulu indatinatu comitele fu condusu de o deputatiune din membri comitetulu comitatensu, inse intrarea lui in sala fu intempinata de o profunda tacere din partea romaniloru abia vre-unulu seu doue eljenuri din partea a vre-o doi magiari si nimic'a mai departe.

In locu de salutare, preotulu Ioane Giurca pasiesce numai decatu ca urmatorea propunere:

„Pre candu comitetulu comitatensu si esprime stim'a fatia cu persona Ilustratiunii Sele nou numitulu comite supremu contele Alexandru Haller; pre atunci si esprime resimtulu, ca cu acestu privilegiu nu s'a observatu §. 27. art. 44 anulu 1868. care asiguraza luarea in consideratiune a nationalitatiloru la numirile de comiti supremi, si in privintia acest'a decide a se face representatiune la in ministeriu, pentru compunerea carei sa se emite o comisiune in personele dloru Ios. Hodosiu, Baternay Atila si Georgiu Bardosi, avendu acest'a a substerne la cea mai de aproape adunare de comitetu operatulu spre aprobare, si in care ministeriulu se fia rogatu, ca pre viitoriu la implinirea posturiloru de comiti supremi, luandu in bagare de sema legea memorata, se binevoiesca a face se incete ingrigirile totdeun'a sincere patriotice si nationali ale acestui comitatu.“

Propunetiuru si motiveza propunerea, cu provocare la starea cea buna si normala intra tote ale comitatulu si la firea lui romana si concludu de ca ministeriulu pote ca numai de aceea nu a voit a tramite unu romanu comite supremu ca in adinsu sa causeze superare comitatulu acestuia.

Dupa acest'a face Drulu Iacobu Brandusianu urmatorea propunere:

„De ore-ce acestu Comitatu, dupa reactivarea vietii constitutionali din era noua, Prin factorii lui naturali este reasiediatu in starea normala de astadi, in carele, — in catu numai a iertatu neasactitatea legiloru positive — justitia a devenitu aredicata la dominatiunea receruta, sub care se afla ascurata averea si persona, — si administratiunea publica se afla in curgere consonanta cu legile si dispusetiunile generali pentru tota tierra“;

„de orece mai departe in acestu Comitatu toti locuitorii suntu de nationalitatea si religiunea romana, — afara numai de credintiosii, cari se lienu parte de bisericile romano-catolice din Bai'a de Crisiu si Baitia, — parte de Biserica ev. reformata din Bai'a de Crisiu cu filial'a Crisciori, si de cea din Bradu, — dar cari si in aceste Comunitati, anca se afla in minoritate“;

„de orece mai departe, dupa insa-si natura impregiariloru de aici, — aici numai unu astfelu de comite supremu pote fi consideratu de factore naturale, carele este de religiunea si de nationalitatea romanu“;

„de orece mai departe, starea inaintata a civilizatiunii de astadi, — precum prin alte locuri, — asia si aici, — recere, ca interesele locuitoriloru, in fruntea conducerei comitatulu insusi, sa fie reprezentate de unu barbatu, pre carele locuitorii, prin identitatea religiei si limbei lui, sa-lu pota considera de esitu din sinulu loru“;

de orece mai departe, nerespectarea recererii de mai susu, in acestu comitatu, in locu de industulire, casiana numai amaratiune; — si acestu comitetu comitatensu nu pote presupune, cumca inaltulu ministeriu sa fie avutu, ori sa aiba intentiunea, de a causa neindestularea si amaratiunea locuitoriloru acestui comitatu, — candu tienia acestui comitatu, de la reactivarea vietii constitutionali, intre tote impregiarile a fostu loiale; — si:

„de orece in fine, inaltulu ministeriu regescu ungurescu i sta si in putere de a consolida pre acestu comitatu; pentru ca este lucra de notorietate publica, cumca si intro romanii din tierra, se afla mai multi barbati indestulu capaci, de a pote fi pusu cutarele dintre ei in demnitatea de comite supremu pentru acestu comitatu; — si chiar din acestu comitetu comitatensu, — actulu inaltulu ministeriu regescu ungurescu, — prin carele acum de aproape a denumitu si tramisu de comite supremu nou in acestu comitatu pre unu neromanu, — in persona Ilustratiunii Sele domnului contele Haller, — catra carele altcum acestu comitetu comitatensu, este cu totu respectulu convenitu, — si nevoitu, este silitu a-lu considera de una despretiuire nemeritata a tuturor romaniloru din tierra“;

„Draptu acesteia, pana candu acestu comitetu comitatensu de o parte declara, cumca intre neci unu feliu de impregiaru nu voiescu de a se uita de detorintiele sele de supusu loialu: de alta parte, intru implinirea detorintiei sale de a mantien drepururile, ce i dau cercustarile de aici, lui bine cunoscutu, si-i da Constitutiunea tieri, — crede de a-si implini chiamarea, candu cu acest'a si face substerne omilita catra intregulu inaltu ministeriu regescu unguru pentru rechiamarea Il. Sele domnului contele Al. Haller din demnitatea de comite supremu in comitatulu Zarandu, — si in schimbarea Il. Sele

